

URESNIČEVANJE PRIČAKOVANJ VISOKOŠOLSКИH UČITELJEV IN ASISTENTOV OD USPOSABLJANJ V OKVIRU PROJEKTA INOVUP

MATEJ URBANČIČ¹ & NINA KRISTL¹

Potrjeno/Accepted
21. 4. 2020

¹Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, Slovenija

Objavljeno/Published
27. 7. 2020

KORISPODENČNI AVTOR/CORRESPONDING AUTHOR
matej.urbancic@ff.uni-lj.si

Ključne besede:

visoko šolstvo,
visokošolska didaktika,
usposabljanja,
pričakovanja
udeležencev

Keywords:

higher education, higher
education didactics,
training, participant
expectations

UDK/UDC:

378.147.091.12:005.963
378.147.091.31-059.2

Izvleček/Abstract Visokošolskim učiteljem je skupno delo s študenti, ne pa tudi zavedanje, da je pristop k poučevanju tako pomemben, kot je pomembna vsebina. V okviru projekta INOVUP se izvajajo usposabljanja visokošolskih učiteljev s področja visokošolske didaktike za izboljšanje kakovosti poučevanja, osrednja predpostavka projekta pa je, da je način poučevanja povezan s pridobljenim znanjem, razumevanjem vsebine, motivacijo za delo in sodelovanjem med študenti in učitelji. V prispevku obravnavamo odzive na pričakovanja do usposabljanj in uresničitve teh pričakovanj. Rezultati kažejo, da je pri skoraj treh četrtinah udeležencev motivacija za udeležbo želja po praktičnem, uporabnem znanju. Udeleženci so večinoma zadovoljni z usposabljanji, za katere menijo, da imajo pozitiven doprinos k pridobitvi teoretičnih in praktičnih znanj ter k motivaciji za nadaljnje poglobljanje znanja. Na osnovi teh ugotovitev je mogoče oblikovati priporočila za posodobitve in nadgradnje usposabljanj.

Meeting the expectations of higher education teachers and assistants for training within the INOVUP project All university teachers work with students, but not all of them are aware that the teaching approach is as important and as relevant as the subject content. Within the INOVUP project, university teachers receive training in higher education didactics to raise the quality of instruction. The main premise of the project is that the teaching method is related to the acquired knowledge, understanding of the content, motivation for work and cooperation between students and teachers. The article addresses teachers' responses to and expectations of these training events and how these expectations are met. The results show that more than three-quarters of the participants seek practical, usable knowledge. The participants are mostly satisfied with the training, which they consider to be a positive contribution to the acquisition of theoretical and practical knowledge and motivation for further deepening their knowledge. Based on these findings, recommendations can be put forward to upgrade training for future participants.

Uvod

Izvajalci usposabljanj pripravijo predlog usposabljanja, ki ga potrdi programski svet projekta, in vključuje podroben opis usposabljanja, cilje, izide in pristope, ki bodo uporabljeni. Usposabljanja so s področja visokošolske didaktike in so namenjena visokošolskim učiteljem, ki želijo pridobiti in nadgraditi svoje znanje s področja visokošolske didaktike in sorodnih vsebin. Usposabljanja zajemajo področja učnih metod in širše palete različnih oblik pedagoškega dela s študenti (delo z velikimi in malimi skupinami, oblike predavanj, aktivno in samostojno delo študentov, metode izkustvenega učenja ipd.) ter področja splošnega poznavanja postopkov načrtovanja, izvajanja in vrednotenja rezultatov pedagoškega procesa.

Usposabljanja izvajajo strokovnjaki s področja didaktike, pedagogike in andragogike, vključenih je več specialnih pedagogov, nekateri izvajalci pa so strokovnjaki na posameznih vsebinskih področjih, ki so s področjem poučevanja povezani. Večina usposabljanj je zasnovanih v delavniški obliki za manjše skupine udeležencev, močno je zastopana in spodbujana diskusija med udeleženci in med izvajalci usposabljanja, udeleženci lahko prejmejo gradiva, deležni pa so tudi individualnih konzultacij. V zadnjem obdobju se usposabljanja izvajajo tudi na daljavo, kjer običajno ni omejitve udeležbe.

Na usposabljanje se lahko prijavi kdor koli, prednost pa imajo visokošolski učitelji in sodelavci, raziskovalci in drugi visokošolski delavci, ki prejmejo obvestila o prihajajočih usposabljanjih dvakrat na mesec po elektronski pošti, se pa ta objavljajo tudi na spletni strani projekta *inovup.si*. Usposabljanja organizirajo vsi konzorcijski partnerji projekta (UL, UM, UPR in FIS), pričakovano jih je največ izvedenih na Univerzi v Ljubljani in Univerzi v Mariboru. V ponudbo so vključena večinoma usposabljanja, ki jih pripravljajo domači strokovnjaki, zaposleni na visokošolskih zavodih, približno desetino pa predstavljajo zunanji in tuji izvajalci, ki se projektu pridružijo na povabilo. Prijave se zbirajo do zapolnitve mest pri usposabljanjih, ki se izvajajo delavniško v manjših skupinah, nekatera usposabljanja pa so odprta brez omejitve. Usposabljanja se glede na izraženo zanimanje ponavljajo vsaj enkrat letno.

Metodologija

Namen raziskave

Namen analize je bil ugotoviti, kakšna so pričakovanja visokošolskih učiteljev, ki so se udeleževali usposabljanj v prvem letu izvajanja projekta, in v kolikšni meri so se njihova pričakovanja glede usposabljanj uresničila. V ta namen je bila uporabljena deskriptivna raziskovalna metoda. V prispevku so uporabljeni le podatki evalvacijskega vprašalnika, ki se nanašajo na pričakovanja in na mnenja, ki so jih udeleženci zapisali kot obrazložitev pohvale/graje ter morebitni predlogi za nadaljnja usposabljanja.

Namen raziskave je bil tudi ugotoviti zadovoljstvo visokošolskih učiteljev in sodelavcev z usposabljanji, ki potekajo v okviru projekta INOVUP, ter njihova pričakovanja glede izvedbe usposabljanj. Ugotovitve raziskave, tj. analize pričakovanj in potreb udeležencev usposabljanj, predstavljajo temelj za načrtovanje nadaljnjih usposabljanj, ki bi visokošolske učitelje in asistente, torej izvajalce pedagoškega procesa na univerzitetni ravni, opremila z dodatnimi znanji o visokošolski didaktiki.

Raziskovalna metoda

V raziskavi je bil uporabljen kvantitativni raziskovalni pristop. Uporabljena je bila deskriptivno raziskovalna metoda. Za evalvacijo vsakega usposabljanja v okviru projekta je bil uporabljen za ta namen razvit evalvacijski vprašalnik, ki ga je vsak udeleženec usposabljanja izpolnil neposredno po zaključku usposabljanja. Podatki, pridobljeni z evalvacijskim vprašalnikom, so bili obdelani z metodami osnovne opisne statistične analize. Statistični testi za posploševanje rezultatov na celotno populacijo niso bili uporabljeni, saj je v raziskavo vključena celotna populacija, t. j. udeleženci usposabljanj.

Postopek zbiranja podatkov in opis instrumenta

V prispevku je predstavljena evalvacija usposabljanj, ki so potekala od decembra 2018 do novembra 2019. V tem obdobju je bilo izvedenih skupno 96 usposabljanj (64 različnih in 32 ponovitev za drugo skupino udeležencev). Udeleženci usposabljanj so po zaključku usposabljanja prejeli evalvacijski vprašalnik, na katerem so med drugim izrazili stališče o izvedbi usposabljanj, in sicer na štiristopenjski Likertovi lestvici strinjanja, kjer ocena ena (1) pomeni popolno nestrinjanje, ocena

štiri (4) pa strinjanje s trditvijo v celoti. Udeleženci usposabljanj so odgovarjali še na vprašanje o razlogih za udeležbo na usposabljanjih.

V končnem delu vprašalnika sta bili zastavljeni tudi odprti vprašanji, kjer so bili udeleženci pozvani, da: (1) napišejo pohvale oziroma graje na kateri koli vidik usposabljanja (od organizacije do izvedbe) in (2) podajo predloge za dodatna usposabljanja, ki bi jih še morali ponuditi visokošolskim delavcem.

Opis udeležencev

V evalvacijo usposabljanj se je vključilo 999 udeležencev, visokošolskih učiteljev in sodelavcev ter drugih oseb, ki so prav tako vključene v visokošolski proces. Evalvacijski vprašalnik so izpolnili vsi udeleženci usposabljanj. Pri tem je treba poudariti, da populacije ne predstavljajo vsi visokošolski učitelji in sodelavci, ki poučujejo na terciarni ravni, temveč visokošolski učitelji in sodelavci, vključeni v usposabljanja v okviru projekta.

Med tistimi udeleženci usposabljanj, ki so podali informacijo o delovnem mestu, na katerem so zaposleni (68,6 %), prevladujejo visokošolski učitelji (52,7 %) in visokošolski sodelavci (45,0 %). Raziskovalci (1,0 %), zunanji sodelavci (0,9 %) in znanstveni delavci (0,4 %) se v manjši meri vključujejo v usposabljanja. Največji delež med visokošolskimi učitelji predstavljajo udeleženci z nazivom docent (39,3 %), slaba četrtina (23,2 %) je izrednih profesorjev in slaba petina (19,4 %) udeležencev v nazivu predavatelj. Redkeje se med visokošolskimi učitelji usposabljanj udeležujejo lektorji (8,5 %), višji predavatelji (6,2 %) in redni profesorji (3,3 %). Največji delež med visokošolskimi sodelavci, ki so se udeležili usposabljanj in so sodelovali v evalvaciji usposabljanj, predstavljajo asistenti (77,5 %), sledijo jim strokovni delavci (20,2 %), medtem ko so bibliotekarji (2,0 %) in učitelji veččin (0,3 %) zastopani v najmanjši meri.

Med udeleženci usposabljanj prevladujejo osebe ženskega spola (70,5 %), saj je moških udeležencev le slaba tretjina (29,5 %). Udeleženci imajo od 0 (brez izkušenj) do 40 let delovnih izkušenj v visokem šolstvu, v povprečju pa 14,1 leta (SD = 8,5) delovnih izkušenj v visokem šolstvu. Skoraj polovica (49,5 %) udeležencev ima manj kot 15 let delovnih izkušenj v visokem šolstvu. Usposabljanj se torej v največji meri udeležujejo mlajše ženske.

Rezultati in diskusija

Udeležence usposabljanj smo povprašali po razlogih za udeležbo na usposabljanju, da bi ugotovili, kakšna so bila njihova pričakovanja glede vsebine usposabljanja.

Ugotovili smo, da se je dobre tri četrtine (76,3 %) udeležencev za udeležbo na usposabljanju odločilo z namenom pridobiti več praktičnega, uporabnega znanja s področja usposabljanja, slaba polovica (48,7 %) pa z namenom pridobiti več teoretičnega znanja s področja usposabljanja. Izključno teoretičnih usposabljanj ni, je pa pri večini usposabljanj predviden teoretični uvod, ki je namenjen posredovanju osnovnega znanja o tematiki. Pri le slabi tretjini udeležencev (30, %) je bil prisoten motiv pridobitve znanja, ki bi ga lahko delili s svojimi kolegi v kolektivu, vsak peti udeleženec pa je želel na usposabljanju deliti svoja stališča in poglede o vsebinah, ki so bile obravnavane. Med drugimi razlogi za udeležbo na usposabljanju prevladuje pridobitev potrdila o udeležbi.

Izrazito poudarjanje praktičnega in uporabnega znanja je mogoče zaslediti tudi med odzivi v odprtih vprašanjih, saj je ravno ta vidik najpogosteje izpostavljen. Kaže, da učitelji iščejo »recepte«, kako neko novost uvesti, kako se odzivati v različnih situacijah, in katere pripomočke, gradiva uporabiti. Kot najustreznejši pristop, ki bi imel glede na zahteve učiteljev največji učinek na njihovo praktično uporabo znanja, pridobljenega na usposabljanjih, bi bil po mnenju udeležencev izvedba delavnic v majhnih skupinah in spremljanje, t.i. »vrstniška« evalvacija (hospitacije).

Tabela 1: Razlogi za udeležbo na usposabljanju (N=951)

	f	%
Pridobiti več praktičnega, uporabnega znanja s področja usposabljanja.	726	76,3 %
Pridobiti več teoretičnega znanja s področja usposabljanja.	463	48,7 %
Pridobiti znanje, ki ga bom lahko delil_a s svojimi kolegi v kolektivu.	291	30,6 %
Deliti svoja stališča in poglede o vsebinah, ki so bile obravnavane na usposabljanju.	203	21,3 %
Drugo.	27	2,8 %

Na uspešnost izvedbe usposabljanj kaže tudi visoka stopnja uresničitve pričakovanj udeležencev glede usposabljanja, saj so se pričakovanja v celoti uresničila pri več kot polovici udeležencev (54,1 %), pričakovanja pa so se večinoma uresničila pri

nadaljnjih 41 % udeležencev. Tako visok odstotek je pričakovan, saj so na spletni strani podrobne informacije o usposabljanju in udeleženci izbirajo po zanimanju. Manj kot 10 % udeležencev usposabljanj navaja, da so se njihova pričakovanja uresničila v manjši meri ali pa sploh ne. Med udeleženci, ki so uresničenje svojih pričakovanj izrazili z »večinoma«, je pogosto dodana pripomba, da usposabljanje ni ponudilo dovolj praktičnih nasvetov.

Tabela 2: Uresničitev pričakovanj udeležencev glede usposabljanja (N = 926)

	f	%
Da, v celoti.	473	51,1 %
Večinoma.	378	40,8 %
Le v manjši meri.	65	7,0 %
Sploh ne.	10	1,1 %

Velika večina udeležencev (več kot 90 %) soglašajo (se strinja ali zelo strinja), da so imela usposabljanja pozitiven doprinos k pridobitvi teoretičnih in praktičnih znanj ter k motivaciji za nadaljnje poglobljanje znanja. Soglašajo, da so na usposabljanjih pridobili znanja, pomembna za organizacijo pedagoškega dela, močan je tudi učinek usposabljanj na motivacijo za nadaljnje poglobljanje znanja na tem področju. Visok delež udeležencev (91,2 %) je navedel (se strinja ali zelo strinja), da bo lahko pridobljeno znanje na usposabljanju vsaj do neke mere uporabil tudi pri svojem pedagoškem delu, kar je, kot smo že predhodno ugotovili, najpogostejši motiv za udeležbo na usposabljanju. Prav tako visok delež (90 %) udeležencev usposabljanj navaja, da so pomembno razširili in/ali poglobili svoje znanje s tega področja. Nezanemarljivo visok je tudi delež tistih, ki menijo, da je usposabljanje vplivalo na njihovo pojmovanje o obravnavani tematiki (91 %).

Tabela 3: Osnovne opisne statistike za sklop stališč o izvedbi usposabljanj

	N	Se sploh ne strinjam.	Se ne strinjam.	Se strinjam.	Se zelo strinjam.	M	SD
Z usposabljanjem sem pomembno razširil_a in/ali poglobil_a svoje znanje s tega področja.	986	1,9 %	8,5 %	34,3 %	55,3 %	3,43	0,729
Usposabljanje je pomembno za	985	1,0 %	5,4 %	23,5 %	70,2 %	3,63	0,635

	N	Se sploh ne strinjam.	Se ne strinjam.	Se strinjam.	Se zelo strinjam.	M	SD
organizacijo pedagoškega dela.							
Usposabljanje je vplivalo na moja pojmovanja o obravnavani tematiki.	980	1,8 %	7,1 %	32,7 %	58,4 %	3,48	0,709
Usposabljanje me je motiviralo za nadaljnje poglobljanje znanja na tem področju.	989	1,4 %	6,6 %	25,7 %	66,3 %	3,57	0,680
Pridobljeno znanje bom lahko uporabil_a tudi pri svojem pedagoškem delu.	982	2,2 %	6,6 %	26,8 %	64,4 %	3,53	0,719

Med tistimi udeleženci usposabljanj, ki izvajajo pedagoški visokošolski proces, glede na njihov naziv ni bistvenih razlik v stališčih o usposabljanjih, ki kažejo na njihovo zadovoljstvo z izvedenimi usposabljanji (Tabela 4). Zadovoljstvo z izvedenimi usposabljanji je največje med rednimi profesorji, relativno visoko je praviloma še med udeleženci v nazivu lektor in predavatelj ter asistent. Najnižje zadovoljstvo z izvedenimi usposabljanji opazimo pri višjih predavateljih in izrednih profesorjih.

Tabela 4: Osnovne opisne statistike za sklop stališč o izvedbi usposabljanj glede na naziv

	Z	Usposabljanje je pomembno razširil_a in/ali poglobil_a svoje znanje s tega področja.	Usposabljanje je pomembno za organizacijo pedagoškega dela.	Usposabljanje je vplivalo na moja pojmovanja o obravnavani tematiki.	Usposabljanje me je motiviralo za nadaljnje poglobljanje znanja na tem področju.	Pridobljeno znanje bom lahko pridobil_a tudi pri svojem pedagoškem delu.
Asistent	N	237	237	235	238	236
	M	3,44	3,66	3,51	3,62	3,55
	SD	0,690	0,580	0,656	0,602	0,647
Lektor	N	18	17	16	17	16
	M	3,61	3,76	3,44	3,65	3,63
	SD	0,608	0,437	0,629	0,493	0,500

Docent	N	83	82	81	83	83
	M	3,34	3,60	3,48	3,57	3,54
	SD	0,830	0,682	0,726	0,702	0,686
Višji predavatelj	N	12	12	11	12	12
	M	3,17	3,58	3,45	3,58	3,33
	SD	0,718	0,669	0,820	0,669	0,985
Predavatelj	N	39	41	39	39	39
	M	3,46	3,66	3,54	3,56	3,56
	SD	0,682	0,575	0,505	0,598	0,598
Izredni profesor	N	48	47	47	47	47
	M	3,42	3,60	3,45	3,60	3,45
	SD	0,739	0,712	0,775	0,648	0,775
Redni profesor	N	7	7	7	7	7
	M	3,71	3,71	3,86	3,86	3,86
	SD	0,488	0,488	0,378	0,378	0,378

V kontekstu približevanja pričakovanjem udeležencev usposabljanj bi bilo smiselno pred usposabljanjem udeležencem izročiti vsebinske informacije o usposabljanju v obliki vnaprej pripravljenih gradiv in izvesti več krajših zaporednih usposabljanj, saj je željo po tem izrazila več kot polovica udeležencev. Na spletni strani projekta sicer so podatki o usposabljanju, ki vključujejo tudi predvidene učne izide, prav tako so zabeležene posebnosti oziroma zahteve, ki jih od udeležencev pričakuje izvajalec, ni pa vnaprej podanih gradiv, ker te udeleženci večinoma dobijo na usposabljanju.

Zanimivo je, da je pri dobri tretjini udeležencev usposabljanj prisotna želja po ločeni obravnavi posamezne tematike na osnovni in napredni ravni zahtevnosti ter po možnosti (samo)evalvacije pridobljenega znanja po delavnici. To pomeni, da bi si tretjina udeležencev želela najprej seznaniti se z vsebino in šele nato sodelovati v praktični delavnici. Delež tistih, ki bi si želeli po usposabljanju spremljati ocenjevanja usposabljanja drugih udeležencev, je relativno nizek. Čeprav je delavniška zasnova večinoma praktična, je v naboru usposabljanj tudi nekaj takih, ki so izvedena v dveh delih, od katerih je drugi izključno praktičen, terenski, eksperimentalen. Pri teh usposabljanjih ni bilo mogoče zaznati razlik v pričakovanjih v primerjavi z drugimi usposabljanji.

Tabela 5: Osnovne opisne statistike za sklop stališč o pričakovanjih glede izvedbe usposabljanj

	N	Se sploh ne strinjam.	Se ne strinjam.	Se strinjam.	Se zelo strinjam.	M	SD
Pred usposabljanjem bi si želela več vsebinskih informacij (vnaprej pripravljeno gradivo).	969	18,9 %	27,3 %	29,1 %	24,7 %	2,60	1,055
Želela bi si več krajših zaporednih usposabljanj (kot tečaj z več področij).	971	19,8 %	26,5 %	29,2 %	24,5 %	2,58	1,063
Tematika usposabljanja bi zahtevala ločeno osnovno in napredno raven zahtevnosti.	964	34,3 %	31,2 %	20,1 %	14,3 %	2,14	1,048
Želela bi si možnost (samo)evalvacije pridobljenega znanja po delavnici.	953	25,6 %	39,0 %	23,3 %	12,1 %	2,22	0,962
Želela bi spremljati splošne ocene udeležencev pri ponavljajočih se usposabljanjih.	947	40,1 %	32,9 %	17,3 %	9,6 %	1,96	0,979

Da je praktičnost usposabljanj na prvem mestu po izboru, pokaže tudi primerjava odprtih odzivov. Med tistimi, ki so podali najvišjo oceno, torej uresničitev pričakovanj potrjujejo v polni meri, se pojavijo pohvale na *odprtost komunikacije in diskusijo, prijetno vzdušje*, ki ga ustvari izvajalec oziroma sam izbran *pristop*, vsebinsko pa *strokovnost, pripravljeno gradivo* in pa predstavitev *primerov dobrih praks*.

Med tistimi, ki so navajali, da se pričakovanja sploh niso uresničila, pa so kot problem izpostavili *nepovezanost vsebine z naslovom in cilji*, slabo ali neustrezno *izvedbo, jezik*, če je bilo predavanje v tujem jeziku, in pa pretiravanje s *teorijo* in odsotnost *konkretne prakse*.

Če smo predhodno ugotavljali, da med udeleženci usposabljanj glede na njihov naziv ne prihaja do bistvenih razlik v njihovem zadovoljstvu z izvedenimi usposabljanji, pa na tem mestu ugotavljamo, da se med določenimi skupinami udeležencev glede na njihov naziv kažejo bistvene razlike v njihovih pričakovanjih glede izvedbe usposabljanj (tabela 6).

Tako so pričakovanja predavateljev glede obravnavanih vidikov izvedbe usposabljanj praviloma najvišja, relativno visoka pričakovanja zasledimo tudi med višjimi predavatelji in docenti, medtem ko so pričakovanja glede izvedenih usposabljanj praviloma med udeleženci usposabljanj v nazivu lektor med najnižjimi, relativno nizka pričakovanja zasledimo tudi med asistenti in izrednimi profesorji, tudi med rednimi profesorji, pri katerih sicer obstaja pogosteje izražena želja po več krajših zaporednih usposabljanjih in možnosti (samo)evalvacije pridobljenega znanja po delavnici.

Tabela 6: Osnovne opisne statistike za sklop stališč o pričakovanjih glede izvedbe usposabljanj glede na naziv

		Pred usposabljanji bi si želel_a več vsebinskih informacij (vnaprejš pripravljenno gradivo).	Želel_a bi si več krajših zaporednih usposabljanj (kot tečaj z več področji).	Tematika usposabljanja bi zahtevala ločeno osnovno in napredno raven zahtevnosti.	Želel_a bi si možnost (samo)evalvacije pridobljenega znanja po delavnici.	Želel_a bi spremljati splošne ocene udeležencev pri ponavljajočih se usposabljanjih.
Asistent	N	238	238	236	235	234
	M	2,51	2,59	2,11	2,14	1,98
	SD	1,018	1,055	0,983	0,856	0,965
Lektor	N	18	18	18	18	18
	M	2,00	2,61	2,11	1,89	1,50
	SD	0,840	1,037	1,183	0,832	0,618
Docent	N	83	82	81	79	79
	M	2,70	2,66	2,25	2,18	1,96
	SD	1,079	1,091	1,101	0,958	0,993
Višji predavatelj	N	12	12	12	12	12
	M	2,92	2,75	2,58	2,25	2,00
	SD	0,996	0,965	0,900	0,754	0,853
Predavatelj	N	41	41	39	40	38
	M	2,98	3,07	2,56	2,85	2,50